

BARACK OBAMA DÖNEMİ AVRUPA BİRLİĞİ-ABD İLİŞKİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Ekrem Yařar AKÇAY

Hakkari Üniversitesi

ekremyasarakcay@hakkari.edu.tr

Öz

Kasım 2008’de yapılan Başkanlık seçimini kazanarak 2009’da ABD’nin 44. Başkanı olan Barack Obama, hem ABD hem de uluslararası toplum için önemli bir umut kaynağı olmuştur. George W. Bush döneminde yapılan hatalar yüzünden sarsılan ABD imajını düzeltmek isteyen Obama, ABD’nin yumuşak güç unsurunu kullanarak yeni bir dış politika geliştirmeye çalışmıştır. Uluslararası krizlere tek başına müdahale etmenin maliyetli olduğunu anlayan Obama, bu nedenle müttefiklerinin de bu dönemde sorumluluk üstlenmesini istemiştir. Bunun için Obama, müttefikleriyle ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır. Bu kapsamda AB ile ilişkilerini geliştirmiştir. Ancak hem ABD’nin gerekse AB’nin farklı politikaları nedeniyle iki taraf arasındaki ilişkiler istenen başarıya ulaşamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Obama, Avrupa Birliği, Birleşik Devletler, Yumuşak Güç, Müttefik.

EUROPEAN UNION-US RELATIONS A PERIOD OF BARACK OBAMA

Abstract

Barack Obama, who won the Presidential election in November 2008 and became the 44th President of the United States in 2009, was an important source of hope for both the US and the international community. Obama, who wanted to restore the US image, which was shaken by mistakes made during the George W. Bush era, tried to develop a new foreign policy by using the soft power factor of the USA. Obama, who has recognized that it is costly to intervene in international crises alone, has wanted his allies to take responsibility for these periods. For this, Obama has tried to develop his relations with his allies. In this context, he has improved relations with the EU. But relations between the two sides, both the US and the EU, due to the different policies, have not achieved the desired success.

Keywords: Obama, European Union, United States, Soft Power, Ally.

1. Giriş

2009 yılında George W. Bush’tan başkanlığı devralan Barack Hussein Obama, 4 Kasım 2008’de yapılan başkanlık seçimlerinde ABD’nin 44. Başkanı olarak göreve başlamıştır. Obama, başkanlık koltuğuna oturduktan sonra ABD’nin Bush yönetiminden kalan kötü imajını düzeltmek için “*değişim*” sloganıyla yeni bir süreç başlatmaya çalışmıştır (Tutar, 2015: 2). Bush döneminde küresel terör, kitle imha silahları ve güç kullanımı gibi konular üzerinde durulmuş ve Bush izlediği politikalar nedeniyle uluslararası toplum ile karşı karşıya gelmiştir. Üstelik uluslararası hukuk çiğnediği gerekçesiyle Bush pek çok eleştiri almıştır. Özellikle 11 Eylül 2001’de ABD’de yaşanan terör olaylarından sonra önleyici savaş

doktrini çerçevesinde hareket eden Bush ne uluslararası hukukun ne de uluslararası toplumun görüşlerini dikkate almış ve terörizme karşı çok taraflı bir işbirliği tek taraflı bir mücadele haline gelmiştir (Taşdemir, 2008: 445-446).

Obama'nın Kahire'de ve Türkiye'de yapmış olduğu konuşmalar ülkenin kötü imajını düzeltmek yolundaki ilk adımlar olmuştur (Yalçın, 2015: 57; Transatlantic Trends, 2008: 6-9). Obama, seçim kampanyası sırasında ve seçimlerden sonra Bush yönetimi sırasında neredeyse unutulmuş olan ABD'nin yumuşak gücünü ön plana çıkararak yeni bir dış politika geliştirmek istemiştir (Rachman, 2009: 1-3). Bu sayede ABD'nin uluslararası sistemde bozulan imajını düzeltmek için önemli adımlar atabileceğini ummuştur (Koç, 2008: 24-25). Bunun için Obama, Bush döneminde yaşanan sıkıntılardan ötürü yıpranan ABD imajını düzeltmek için bir yol haritası hazırlamıştır (Pew Research Center, 2017).

Obama, Başkan olduktan sonra ilk röportajını Suudi kanalı Al-Arabiya'ya vermiş ve bu röportajda ABD'nin İslam dünyasının bir düşmanı olmadığını vurgulamıştır. Böylece ötekini incitmeden sorunların çözümünün sağlanabileceğini göstermek istemiştir (Tutar, 2015: 73). Aynı zamanda Obama'nın sakin ve kendinden emin bir tavır sergilemesi ve uzlaşmacı bir söylemle hareket etmesi uluslararası toplumu olumlu yönde etkilemiştir (Kaufmann, 2014: 441).

Bush yönetiminden farklı olarak terörizmle mücadelede askeri ve diplomatik yöntemlerin bir arada kullanılmasıyla uluslararası alanda terörizmin engellenebileceğini düşünen Obama, terörle mücadeleye ilişkin yasaların ve istihbarat operasyonlarının güçlendirileceğini dile getirmiştir. Ancak ABD'de yaşanabilecek olası bir terör saldırısı durumunda ise diplomatik yaklaşımın önüne geçilerek askeri önemlerin de kullanılabileceğini vurgulamıştır. Ancak küresel terörizmle mücadelede tek yanlı bir mekanizma kurmak yerine diyaloga daha fazla açık çok taraflı bir işbirliğine daha fazla öncelik verileceği vurgulanmıştır (Yetkin, 2008).

Obama'nın 2008 yılında ABD Başkanı olarak seçilmesi ile AB-ABD ilişkilerinde yeni bir sürece girileceği düşünülmüştür. Çünkü Bush döneminde yaşanan bazı sıkıntılar ABD'nin AB ile birlikte hareket etmesini engellemiştir. Örneğin AB'nin aksine ABD, Uluslararası Ceza Mahkemesini (ICC), çevre konuları ve iklim değişikliğine dair Kyoto Protokolü'ne, kara mayınlarının yasaklanmasına dair anlaşmaya, bio-çeşitlilik anlaşmasına ve Biyolojik Silahları Kontrol Anlaşması'na dair oluşturulan sisteme taraf olmamıştır. Bunun yanında Bush'un iktidara gelmesiyle daha da hızlanan Ulusal Füze Savunma Sistemi konusundaki farklı yaklaşımlar, AB ve ABD'yi birbirinden ayıran başka bir konu olurken, Kapsamlı Nükleer Deneme Yasağı Anlaşması, BM Silah Ticareti Anlaşması, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) içinde çevre konuları ve özellikle BM içinde kriz önleme ve uluslararası yardım konularında anlaşmazlıklar da öne çıkmıştır (Gerges, 2001: 40).

AB'nin güvenini yeniden kazanmak niyetinde olduğunu 2008 yılında Berlin'de yaptığı konuşma ile ifade eden Obama yalnızca AB liderlerinin değil AB kamuoyunun da sempatisini kazanmıştır. Önceki dönemlerde yapılan hatalara dile getiren Obama yeni dönemin işbirliği ve ortaklık dönemi olduğunu ve ABD'nin AB'den daha iyi bir ortağı olmadığını vurgulamıştır. AB'nin ve NATO'nun genişleme süreçlerini desteklediğini ve güçlü bir AB'nin ve NATO'nun hem Amerika hem de Avrupa kıtasındaki güvenliğin ve refahın kilidi olduğunu belirtmiştir. Ancak ABD'nin küresel ekonomik kriz, Asya-Pasifik bölgesiyle ilişkileri gibi dış politika unsurlarına öncelik vermesi ve AB'nin ABD'nin istediği gibi hareket edememesi AB'nin ikincil planda kalmasına ve ilişkilerin istenildiği gibi gelişmemesine neden olmuştur.

Bu kapsamda söz konusu bu çalışma Barack Obama döneminde AB ile ABD arasındaki ilişkilerin AB'nin yetersizliği ve ABD'nin de farklı bölgelerdeki çıkarlarını iki taraf arasındaki ilişkilerinden öncelikli tutması gibi nedenlerden ötürü istenilen düzeyde gelişmediğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu bağlamda söz konusu çalışma iki taraf arasındaki ilişkilerde neler yaşandığı, ilişkileri geliştirmek için neler yapıldığını, neden istenilen başarıya ulaşılamadığını liberal ve pragmatik bir bakış açısı ile ele alacak ve Obama'nın dış politikasına ilişkin değerlendirmeler yapılacaktır. Çalışmada resmi kaynaklardan faydalanılacağı gibi ikincil kaynaklardan da faydalanılacaktır.

2. Barack Obama'nın İlk Döneminde AB İle İlişkiler

Obama'nın 2008 yılında ABD Başkanı olarak seçilmesi ile AB-ABD ilişkilerinde yeni bir sürece girileceği düşünülmüştür. Çünkü Bush döneminde yaşanan bazı sıkıntılar AB ile birlikte hareket etmesini engellemiştir (Hunter, 2009: 49). Örneğin AB'nin aksine ABD, Uluslararası Ceza Mahkemesini, Kyoto Protokolü'nü, kara mayınlarının yasaklanmasına dair anlaşmayı ve Biyolojik Silahları Kontrol Anlaşması gibi bazı anlaşmaları imzalamamıştır. (Hunter, 2009: 51-52).

Bütün bu sıkıntılarla mücadele etmek zorunda kalan Obama, sorunların çözümü için bazı politikalar geliştirmeye başlamıştır. ABD'nin 2008'de yayınlanan Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde de belirtilene ve Obama'nın beş ana hedef etrafında şekillenen politikaları içinde

- Irak'taki savaşı sorumlu bir şekilde sonlandırmak,
- El Kaide ve Taliban'la savaşı bitirmek,
- Teröristlerin ve kötü niyetli devletlerin nükleer silah ve maddelere erişimini engellemek,
- Enerji güvenliğini sağlamak
- 21'inci yüzyılın zorluklarına karşı ABD'nin ittifaklarını yenilemek yer almaktadır.

Tüm bu hedeflerin başarıya ulaşabilmesi için AB'nin güçlü desteğine ihtiyacı olan Obama, AB'ye yönelik politikasını buna göre belirlemiştir (Barnett, 2009: 5-35). Berlin'deki konuşmasında Obama, sadece Almanların değil diğer birçok Avrupalının ne beklediğini duymak istediğini söylemiştir. Birbirlerini dinleyen, birbirlerinden öğrenen ve birbirlerine güvenen müttefiklerin erdemlerine övgülerde bulunan Obama, dünya üzerinde var olan bir takım sorunlardan bahsederek ne kadar büyük ve güçlü olunursa olunsun hiçbir devletin bu sorunları tek başına çözemeyeceğinin altını çizmiştir (Spanier and Hook: 2014: 329; Klaeden, 2017).

Bu tür söylemler üzerinden hareket eden Obama, Avrupa'da birçok kesimin dikkatini çekmiştir. Ancak Mayıs 2010'da yapılması planlanan AB-ABD Zirvesi'nin Obama tarafından iptal edilmesi yine Avrupa'da birçok kesimin Obama'ya karşı hayal kırıklığı yaşamasına neden olmuştur. Çünkü söz konusu kesimleri seçim kampanyası sırasında ve seçildikten sonraki politikaları ve sözleriyle Obama'nın Avrupa'yı kendisinden önceki yönetimden daha fazla düşündüğü hissini uyandırmıştır (Korteweg, 2013: 2).

Diğer yandan 2010'un sonlarında Obama'nın Demokrat Partisi'nin Temsilciler Meclisi'nde çoğunluğu kaybetmesi Obama'nın söz konusu politikaları uygulamasını zorlaştırmaya başlamıştır. (Leonard, 2010). Mesela iklim değişikliğine ilişkin Obama'nın gerçekleştirmek istediği politikalar Cumhuriyetçiler tarafından engellenmiştir (European Parliament, 2015).

Obama yönetimi Bush yönetimine oranla, çok yanlı bir dış politika izleme konusunda hazır görünmekle birlikte belli konularda Avrupa'nın da ABD'nin yükünü paylaşması gerektiğini düşünmüştür (Fukuyama, 2006: 71). Çünkü ciddi ekonomik sorunlarla karşı karşıya olan ABD'nin tek başına küresel liderliği yerine getirmesinin zor olmasından ötürü Obama, müttefik devletlerden kırılğan ülkelerin istikrarını sağlamak ve acil durumlarda müdahale etmek hususlarında müttefik devletlerle sorumlulukları paylaşmak istemiş ve bu konuda müttefikleri ikna etmeye çalışmıştır (Krieg, 2016: 100; Transatlantic Trends, 2012: 25-26). Bu durumu aşağıda sıralanan bir takım olaylarda ele alınacaktır.

2.1. Arap Baharı Süreci

2010 yılında öncelikli olarak Tunus'ta başlayan ve hızla Libya, Mısır ve Suriye gibi ülkelere sıçrayarak bütün dünyayı etkisi altına alan Arap Baharı süreci ile kendilerine itibar, onur, özgürlük geleceğini düşünen kitleler düşüncelerini ülkeden ülkeye yaymışlardır. Söz konusu bu süreç ABD ile AB arasındaki ilişkileri belirleyen önemli unsurlardan biri olmuştur. Avrupa Birliği karar-alma mekanizmasındaki uyumsuzluktan dolayı Arap Baharı sürecine hazırlıksız yakalanmıştır (Küçükkeleş, 2013: 5-15). Obama ise bu süreçte Bush'un politikaları

gibi tek başına askeri müdahale ile değil de uluslararası örgütler ve büyük güçlerle sorumluluğu paylaşarak hareket etmek istemiştir. Aslında Obama Arap Baharı sürecinde askeri müdahale seçeneğini son çare olarak düşünmüş, diplomasinin çalışmadığı durumlarda BM ve NATO gibi uluslararası örgütlerle soruna çare arama yoluna gitmiştir. Bu nedenle Obama, AB ile ilişkileri önemli bulmuştur. Obama, AB'nin NATO'dan bağımsız tek başına hareket edebileceğini düşünerek sorumluluk alması gerektiğini dile getirmiştir. Ancak AB'nin yapısından kaynaklanan sıkıntılar nedeniyle tek sesliliğin oluşturulamaması süreçte istenen gelişmelerin yaşanmamasına neden olmuştur. ABD de dikkatini Asya-Pasifik bölgesine verdiği için AB ile ilişkiler ikinci planda kalmıştır (Duran ve Yılmaz, 2012: 27).

Arap Baharı sürecinde ABD'nin politikaları da ülkeden ülkeye göre farklılık göstermiştir. Tunus'ta yaşanan ayaklanmalarda protestocularardan yana tavır sergileyen Obama, Bin Ali'yi istifaya çağırmıştır. Mısır'daki ilişkilerde ise ABD'nin Mısır ile olan ilişkilerinden dolayı sürecin daha yumuşak geçmesini isteyen bir önerisi nedeniyle Mısır'daki protestocuların gözünde itibarı zedelenmiştir. Bu nedenle Obama Arap Baharı sürecinde istediği başarıyı yakalayamamıştır (Chomsky ve Achcar, 2007: 100-102).

Genel olarak bakıldığında Obama, Arap Baharı sürecinde askeri müdahaleden kaçınmıştır. Bu durum ülkelerde farklı sonuçlar doğurmuştur. Libya'da Obama doğrudan askeri müdahale yerine NATO'yu kullanmıştır. Mısır'daki olaylar beklediği gibi gelişmese de Obama, müdahaleden kaçınmıştır. Müslüman Kardeşlerin lideri Mursi'nin askeri bir darbeye devrilmesinden sonra Mısır'daki kargaşa ve şiddetten ötürü müdahale yanlısı olmuştur (Gerges, 2013: 300-313)

Suriye'de yaşanan olaylar karşısında ise Obama, sorunun çözümü için diplomatik girişimlerin öne çıkarılması gerektiğini savunmuştur. Ancak Suriye'de çözüm bulunamayınca Obama 2012'de diplomatlarını ülkeden geri çekmiş ve Esad yönetiminin gitmesi gerektiğini söylemiştir. Daha sonra konuyu BM'ye götüren Obama Rusya'nın ve Çin'in karşı çıkması nedeniyle bir sonuç elde edememiştir. Buna rağmen Obama, Arap Ligi, İslam Konferansı Örgütü, Suudi Arabistan ve Türkiye'yi devreye sokarak diplomatik çözümler aramaya ve sorunu çözmeye yönelik girişimlerde bulunmaya devam etmiştir (Akgün, 2012: 14-15). Avrupa Birliği ise kendi içinde yaşadığı sorunlar ve kurumsal yapı nedeniyle ortaya çıkan çözümsüzlükten ötürü ABD'nin beklediği desteği verememiştir.

2.2. Asya-Pasifik Bölgesiyle İlişkilerin AB İle İlişkiler Etkisi

2011 sonbaharında Obama yönetimi bölgede askeri planlamanın yanı sıra dış politika ve ekonomi politikalarında da öncelik vererek Asya-Pasifik Bölgesini merkez konumda

görülmüştür. Bu merkez bölgeye ilgisini artıran Obama yönetiminin bölgedeki istekleri güvenlik ve ekonomi konularında olmuştur. Kasım 2011’de Obama Avustralya ziyaretinde bölgede Amerikan ordusunun varlığının artırılacağını söylemiştir. Çünkü ABD gün geçtikçe büyüyen Çin’e karşı stratejinin yeniden şekillenmesi gerektiğine inanmıştır. Bunun üzerine Pekin yönetimi ise ABD’nin Doğu Asya’daki çıkarlarına saygı duyduğunu ABD’nin de Çin’in çıkarlarına saygı duyması gerektiğini belirtmiştir. Çin’in ABD’ye karşı yumuşak bir tutum izlemesi Çin’in komşularıyla Güney Çin Denizi’ndeki kara suları sınırı ve egemenlik hakları konusunda sorunlar yaşamasından kaynaklanmaktadır (Atagenç, 2017). Diğer yandan bölgedeki büyüme oranları bu şekilde devam ederse Asya’nın dünya ekonomisinin %38’ini oluşturacağı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte ABD, bölgenin askeri açıdan yapmış olduğu harcamalara da tepki göstermiş ve bölge ülkelerinin uluslararası krizlerde sorumluluğu paylaşması gerektiğini vurgulamıştır (Stewart and Reininger, 2016: 30). Bir bakıma ABD, 21. yüzyılı Amerika’nın Pasifik Yüzyılı olarak görmüştür. ABD’nin çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi için diplomasi ve ekonomik işbirliğine öncelik vererek dünya nüfusunun yarısını oluşturan bölgeye odaklanması gerektiği vurgulanmıştır (Clinton, 2017). Bu anlamda ABD kıt kaynakların olduğu günümüz dünyasında en etkili yatırım yerinin Asya-Pasifik bölgesi olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle söz konusu bölgeye özel önem vermiştir.

ABD, Avrupa’nın desteğini almak için hiçbir politikasında değişikliğe gitmemiştir. Üstelik ABD, ilgisini Asya-Pasifik bölgesine, G-20’ye ve BRICS ülkelerine çevirdiği için AB’yi yalnız bırakmıştır. AB ise küresel bir aktör olmak ve ABD’ye bağımlı olmamak için birleşik bir Ortak Dış ve Güvenlik Politikası oluşturmaya, ekonomisini geliştirmeye, dinamizmini, verimliliğini ve rekabetini artırmaya ve yumuşak gücünü daha da etkinleştirmeye çalışmaktadır (Nye, 2005: 167). Bunu da genişleme politikası kapsamında ortak siyasi, ekonomik ve kültürel değerlerini söz konusu ülkelere yayarak gerçekleştirmeye çalışmaktadır (Karabel, 2016: 1-9).

Asya-Pasifik’te yaşanan gelişmelere rağmen AB ile ilişkileri geliştirmekten de vazgeçemeyen ABD, AB ile şu konularda işbirliğini artırmayı ummuştur. Bunlar;

- Ticaret engellerini azaltmak
- Ekonomik krizden kurtulmak için yardım
- Kalkınma konusunda işbirliği yaparken kaynakların koordinasyonunu sağlamak
- Terörle mücadele
- Güvenlik
- İran

- Ortadoğu Barış Süreci
- Pakistan
- Afganistan konularıdır (Vutz, 2012: 3).

Bununla birlikte iki taraf arasındaki yüksek düzeyde siyasi diyalog ise ABD-AB Zirvelerinde sağlanmıştır. 2009'daki zirvede iklim değişikliği konusu ciddi biçimde konuşulmuştur. Bunun yanında kalkınma yardımları da ele alınmış ve ABD-AB Enerji Konseyi oluşturulmasına karar verilmiştir. 28 Kasım 2011 tarihli AB-ABD Zirvesi sonuçlarında küresel ekonomiden ve Euro krizinden öncelikli olarak bahsedilmiştir (Transatlantic Trends, 2010: 12-15). Ayrıca Transatlantik ticaret ve yatırımın önündeki engelleri azaltıp yararlanabilecek faydaları belirlemek için Büyüme ve İş Alanları üzerine üst düzey bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu zirvede aynı zamanda iklim değişikliği ile mücadele ve kalkınma için yardım konuları da tekrar ele alınmıştır. Çünkü Obama 2008'de Başkan olarak seçildikten sonra iklim değişikliğinin durdurulması için mücadele edeceğine söz vermiştir. Bu konuda yapılan bazı çalışmalar ve faaliyetler desteklenmiştir. Örneğin Kopenhag konferansında, sürüm azaltma hedeflerini bağlayıcı hale getirmek pahasına bir anlaşma yapmak için sert bir baskı yapmıştır. Bu karşın Kyoto Protokol'ü onaylanmamıştır. Mali ve bütçesel krizlerin hâkim olduğu bir ortamda iklim değişikliği gibi bazı girişimler yüksek maliyetli olması nedeniyle muhalifler tarafından Kongre'de reddedilmiştir (Council of European Union, 2009: 2-13).

2.3. ABD-AB Ekonomik İlişkileri

Ekonomik olarak iki taraf birbirlerinin pazarında iş yapmaya devam etmişlerdir. Obama'nın Başkanlığının ilk döneminde iki tarafın da doğrudan yatırımcı stokları 1.2 trilyon \$'a ulaşmıştır. Buna karşın, küresel mali ve Euro bölgesindeki borç krizleri Atlantik'in her iki tarafındaki ekonomileri de tehdit etmiştir. Bu nedenle söz konusu krizlere birlikte müdahale etmenin daha faydalı olacağı vurgulanmıştır (Eurostat, 2017b). Ancak ABD, AB ekonomilerini dinamizmden yoksun olarak görmüştür. Bu nedenle Obama yönetimi krizi AB'den farklı olarak ele alarak Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın (GSYİH) % 4'ü olan bir ekonomik teşvik paketi benimsemiştir. Aynı zamanda Obama acil yardım için AB fonlarını artıracak benzer Avrupa politikalarına ihtiyaç duymuş olsa da küçülmeye odaklanan AB politikaları, Obama'nın teşvik paketi kadar cesur olmamıştır.

Buna karşın iki taraf, aralarındaki ilişkileri geliştirmeye devam etmişleridir (Vutz, 2012: 1-5). Örneğin 1 Nisan 2012'de Avrupa Komisyonu ve ABD yönetimi Uluslararası Yatırım İçin Paylaşılan İlkeleri kabul etmişlerdir. Bu anlaşma, işbirliğini artırmak ve ticaret engellerini azaltmak için 2007 yılında kurulan Transatlantik Ekonomik Konseyindeki üst

düzyer bir yetkili tarafından oluşturulmuştur. Paylaşılan İlkeler, birbirlerinin pazarlarına yatırım yapan şirketler için hukuka uygunluk ve ayrımcılık yapılmamasını amaçlamıştır (Akhtar and Weiss, 2013: 1-22).

2.4. İki Taraf Arasındaki Güvenlik ve Savunma İlişkileri

2010'da NATO, AB'nin yumuşak gücünü ön plana çıkaracak Yeni Stratejik Konsepti kabul etmiştir. Libya operasyonu ele alındığında ABD'den önce İngiltere ve Fransa Libya'ya müdahale etmek istemişlerdir. Bu bağlamda Obama operasyona destek vermeyi kabul ederken Avrupa'nın sorumluluk almasını istemiştir. Ancak Avrupa'nın askeri yetenekleri hala sınırlı olduğu için ABD bu tür operasyonlarda kritik bir önemde kalmaya devam etmiştir. Aslında Avrupa Birliği bu tür operasyonlarda ABD ve NATO'dan bağımsız hareket etmek istememiştir. Örneğin Transatlantik Eğilimlerin 2014'te yapmış olduğu bir ankette Avrupa Birliği ülkelerinin % 51'i NATO'nun alan dışı operasyonlarında AB ile ABD'nin birlikte hareket etmelerinin daha faydalı olacağını belirtmişlerdir (Transatlantic Trends, 2014: 15) . Bununla birlikte İran'ın nükleer hırslarını Obama'nın karşı karşıya olduğu en büyük zorluklardan biri olarak görülmüştür. Fransa, Almanya, Birleşik Krallık ve ABD, İran'la müzakere etmek için Çin ve Rusya ile birlikte çalışmışlardır. BM Güvenlik Konseyi ve AB ise İran'a karşı yaptırımlar başlatsa da yaptırımlar başarısız olması durumunda sonraki adımların ne olacağı konusunda AB ve ABD karar-alıcıları arasında açık bir görüş birliği bulunamamıştır (House of Commons Foreign Affairs Committee, 2010: 71-72).

Diğer yandan NATO'da 2009 yılında önemli bir gelime yaşanmış ve 1966 yılında NATO'nun askeri kanadından kendi isteği ile ayrılan Fransa, NATO üyelerinin oybirliğiyle verdiği karar ile NATO'nun askeri kanadına geri dönmüştür. Bu gelişme, ABD'yi memnun ederken, NATO-AB ilişkilerini de olumlu yönde etkilemiştir. Fransa'nın askeri kanada dönmesinin yanında aynı yıl Hırvatistan ve Arnavutluk'un ile NATO'ya katılımı, ABD'nin etki alanını da genişletti. Bu süreçte ABD'nin etki alanın NATO vasıtasıyla bu denli genişlemesi kamuoyunda farklı seslerin çıkmasına neden olurken Obama yaptığı açıklama ile bir kez daha AB liderlerini ve kamuoyunu telkin etmiştir. Obama Avrupa'nın patronu olmak istemediklerini, aksine AB ile ortak olmak istediklerini ve AB'nin savunma alanında gücünü artırması ile ortak sorunlara karşı birlikte ve daha uyumlu hareket edebileceğini vurgulamıştır (European Parliament, 2017).

1990'ların sonunda oluşturulmaya başlanan Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP), AB'nin NATO ve ABD ile ilişkilerini doğrudan ilgilendirmektedir. Küresel alanda ekonomik olarak söz sahibi olan AB, iki kutuplu dünya düzeni sona ermesinden sonra

uluslararası arenada etkili siyasi güce sahip olmak amacıyla hareket etmiştir. 1990'ların sonu ve 2000'lerin başında Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının (ODGP) bir parçası olarak AGSP oluşturulmuştur. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin kendisi açısından çok önem taşımayan olaylara müdahil olmaması ve NATO'nun işleyişindeki sorunlar AB'yi AGSP çerçevesinde kendi kriz yönetimini geliştirmesine neden oldu (Missiroli, 2000: 38). 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması'yla AGSP ile ilgili hükümler ilk defa Birlik anlaşmalarında yer alırken, 2008 yılına kadar AGSP'nin kurumsal yapısı, karar alma mekanizması, operasyonlar yürütme kapasitesi büyük ölçüde tamamlandı. AGSP'nin oluşturulmasıyla Avrupa'nın güvenlik alanında daha fazla özerklik sahibi kılınması amaçlanmıştır. Avrupa'nın söz konusu özerkliği, Avrupa'nın Avrupa-Atlantik ittifakı içerisinde ayrılması anlamına değil, eylem araçlarının geliştirilmesi anlamında kullanılmıştır (Mix, 2013: 20).

Bazı kesimlere göre AGSP'nin NATO'yu güçlendireceği, bazı kesimlere göre ise çelişkiler yaratacağı düşünülmüştür. Askeri ve sivil kriz yönetimine odaklanan AGSP, hükümetler arası nitelik taşımakta ve klasik anlamda bir AB ortak politikası görünümünden uzak görünmektedir. Balkanlar'da kriz yönetimi olarak ortaya çıkan AGSP, zamanla AB'nin uluslararası ilişkilerde oynadığı rolünü güçlendiren önemli bir yapıya dönüşmüştür. Günümüzde kurumsal yapısı büyük ölçüde tamamlanmış bulunan AGSP AB'ye, ABD ve NATO'nun müdahil olmak istemediği kriz ve bölgelerde askeri ve sivil operasyonlar yapabilmesi için olanak sağlamaktadır (Morgan, 2004: 52). Bu sayede AGSP, AB'nin ekonomik ve diplomatik olanaklarını güçlendirecektir. AGSP'nin oluşturulması, askeri açıdan AB'nin dış ilişkilerinde askeri güç kullanımını tamamen dışlamadığının en önemli kanıtı olarak görülmektedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde Batılı devletlerin güvenlik stratejilerinin değişmesi, NATO'nun misyon değişikliği, AGSP'yi oluşturulması ve her an ve her koşulda kullanılabilir hale getirilmesi, askeri endüstri ve diğer ilgili sektörlerin tekrar önem kazanması, Avrupa Birliği ile ABD arasında görev paylaşımına dayalı stratejik bir ortaklığın varlığını göstermektedir (Peters, 2004: 390).

2.5. Terörle Mücadele Konusunda ABD-AB İlişkileri

Bununla birlikte söz konusu bu dönemde ABD ile İlişkilerden Sorumlu Avrupa Delegasyonu, Kongre ile Transatlantik Yasama Diyalogunu oluşturmuşlardır. Bu diyalog ile Parlamentolar arası toplantılar, ekonomi ve finans, ulaşım, siber güvenlik veya dış politika konularında yılda iki kez düzenlenmektedir. Diyalogun konu odaklı yaklaşımı, parlamento komitelerinin son gelişmeleri ve yasama çalışmalarını takip etmeyi amaçlamaktadır. Bunun yanında 2010 yılında, ABD Kongresi'yle AB arasında Avrupa Parlamentosu İrtibat Bürosu açıldı. Bu büronun görevleri Parlamento üyeleri ile Kongre üyeleri arasındaki bağlantıları

güçlendirmek ve AB'ye yönelik yasal önerileri belirlemek olmuştur (Kilit, 2013a: 1-9).

Bunun yanında AB ve ABD 28 Haziran 2010 tarihinde uluslararası terörle mücadele kapsamında, ABD'nin Terörizm Finansmanı Takip Programı'nın (Terrorist Financing Tracking Programme – TFTP) AB vatandaşlarının Belçika merkezli Uluslararası Bankalararası Finansal Telekomünikasyon Kurumu'nun SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) tarafından muhafaza edilen banka bilgilerine erişimine izin veren anlaşma imzalamıştır (İKV, 2017). 1 Ağustos 2010 tarihinde yürürlüğe giren bu anlaşma ile ABD, AB vatandaşlarının Avrupa bankalarındaki isim, adres ve uluslararası havale detayları gibi bilgilerine erişim sağlayabilmektedir. Amerikalı ve Avrupalı yetkililer ülke güvenliği ve terörle mücadele konularında düzenli bir diyalog sürdürmektedirler. Son yıllarda Amerika ve AB polisi ve yargı kurumları çeşitli bilgi paylaşımı düzenlemeleri içeren işbirlikçi ilişkiler kurmuşlardır. 2010 yılında, suçluların ülkelerine iadesi ve karşılıklı yasal yardım konularında yeni AB-ABD anlaşmaları yürürlüğe girmiştir. ABD ve AB aynı zamanda, havacılık, ulaşım ve sınır güvenliğini geliştirmeye yönelik çabaların bir parçası olarak konteyner güvenliği ve havayolu yolcu verisi üzerine anlaşmalar yapmışlardır (Official Journal of the European Union, 2010: 1-10)

Avrupa Parlamentosu (AP), 28 Kasım 2011 tarihli AB-ABD Zirvesinde, ilişkilerin güçlenmesini teşvik etmekle birlikte, gezginlerin bir ücret ödemesini öngören ABD Seyahat Tanıtma Yasasını da eleştirmiştir. Bazen ABD çıkarlarıyla çatışan AP, AB vatandaşları için kendi gücünü kullanmış ve kişisel verilerini korumuştur. Sahteciliğe Karşı Karşıtı Ticaret Anlaşması, 2012 ve bankacılık verileri değişimi üzerine yapılan SWIFT anlaşmasını reddetmiştir. Benzer bir şekilde, 2012'de Parlamento tarafından onaylanmadan önce Yolcu Adı Kaydı anlaşması yeniden müzakere edilmiştir (Council of European Union, 2011: 1-6).

3. Barack Obama'nın İkinci Döneminde AB İle İlişkiler

Obama'nın ikinci kez ABD başkanı olarak seçilmesinden AB memnun olmuştur. Ancak bazı meselelerin çözümünün de gerekliliği üzerinde durulmuştur. Obama'nın ilk döneminde AB ülkeleriyle olan ilişkileri sınırlı kalmıştır (Kanat, 2014: 13). Yapılan görüşmelerde Avro krizi ve krizin nasıl çözüleceğine yönelik olmuştur. Almanya'nın krizin çözümü için uyguladığı tedbirleri ağır bulan Obama, François Hollande'nin önerilerini destekleyerek AB içinde fikir ayrılıklarının olduğunu göstermiştir (Wisniewski, 2012: 3; Tzogopoulos, 2016: 1). İkinci olarak Avro krizi ve diğer iç meselelerle uğraşan AB'nin uluslararası krizlerde sorumluluk üstlenip üstlenemeyeceği tartışılmaya başlanmıştır. AB ise bu tartışmalar yerine AB ile ABD arasında bölgeler ve konular bazında yoğun işbirliğine odaklanılması gerektiğini söylemiştir. Bu kapsamda iki taraf arasındaki

öncelikli konuların Kuzey Afrika ve Ortadoğu, silahsızlanma ve AB-ABD arasındaki Transatlantik Serbest Ticaret Bölgesi'nin kurulması öncelikli olarak temel alınmak istenmiştir (Fisher, 2013: 1-2). Bu nedenle Obama'nın ikinci döneminde iki taraf arasında daha çok ekonomik konular üzerinde bir ilişki kurulmuştur.

Obama dönemindeki olumlu havanın göstergelerinden biri de uzun zamandan beri Birleşmiş Milletler Uluslararası Silah Ticareti Anlaşması'na imzalamaktan kaçınan ABD'nin anlaşmayı imzalaması olmuştur. 24 Eylül 2013 tarihinde ABD adına anlaşmayı imzalayan ABD, anlaşmanın terörist ve suç gruplarının silah edinmesini engellemesinin yanında ABD'nin güvenliğine de katkıda bulunacağını düşünmüştür. (Prizeman, 2012: 1-10). Söz konusu anlaşma ile terörist ve suç örgütlerine silah temin edilmesinin önüne geçilmekle beraber hem ABD hem de AB'nin güvenliği için oldukça önemli bir adım olmuştur (Kilit, 2013b: 63).

Bununla birlikte Obama ikinci döneminde de Asya-Pasifik bölgesine olan ilgisini devam ettirmiştir. Stratejisini Asya-Pasifik'e kaydıran Obama, AB'yi kendi güvenliğini sağlayabilecek kapasitede görerak yalnız bırakmıştır. Dış politika konusunda ise İran'a önem vermiştir. İran ile yapılan anlaşmayı olumlu bulan Obama İran'ın nükleer programı durdurmasını uluslararası güvenlik için önemli bir tehdidin bitmesi olarak düşünmüştür. Bunun yanında Afganistan'dan askerlerin 2014'te çekileceğini belirten Obama Afganistan ordusunun terörle mücadele konusunda eğitimler verilmesi için askerlerin bir kısmının Afganistan'da kalacağını dile getirmiştir. Diğer yandan terörle mücadelenin küresel boyutta sürdürüleceğini vurgulayan Obama, bunun için gizli operasyonların ve insansız hava araçlarının kullanılacağını söylemiştir (Levis, 2017).

Arap Baharı sürecinde hem ABD'nin hem de AB'nin istenen etkiyi sağlamaması Obama'nın eleştirilmesine neden olmuştur. Arap ülkelerinde yaşanan çatışmalara doğrudan müdahale yerine diplomatik yolları öncelikli olarak deneyen Obama müdahale durumunda birinci dönemde olduğu gibi uluslararası örgütleri kullanmaya çalışmıştır. Birinci döneminden farklı olarak Obama ikinci döneminde Suriye'de yaşanan çatışmalarda rejim muhaliflerini Suriye'nin resmi temsilcisi olarak tanımıştır. Bölgedeki radikal grupların uluslararası güvenliği tehdit ettiğinden bahseden Obama El-Nusra'yı terörist örgütler listesine eklemiştir (Gordon and Barnard, 2017). Buna karşın hem birinci hem de ikinci dönemde Suriye'de statükonun değişeceğine ilişkin bir açıklama yapmamıştır. Bu konularda tek başına hareket etmek yerine BM, NATO gibi uluslararası örgütlerle hareket eden ve diplomatik yolları öncelikli olarak kullanan Obama, AB'nin yaşadığı küresel ekonomik kriz ve kurumsal yapısındaki sorunlar nedeniyle beklediği desteği ikinci dönemde de görememiştir. Bu yüzden AB ile ekonomik ilişkiler geliştirme yoluna gitmiştir.

3.1. ABD-AB Ekonomik İlişkileri ve TTIP

AB'nin 2012 yılında ABD'ye 291,7 milyar avroluk mal ihracatı toplam AB ihracatının % 17,3'ünü oluştururken, AB'nin 2012 yılında ABD'den yaptığı 205,8 milyar avroluk mal ithalatı toplam AB ithalatının % 11,5'ine denk gelmiştir. Bu ticarete AB, 2012 yılında 85,9 milyar avro değerinde ticaret fazlasına sahip olmuştur. AB ve ABD yatırımları transatlantik ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir itici güçtür. ABD, % 28 AB'de en büyük yurtdışı doğrudan yabancı yatırım stokuna sahiptir. Aynı zamanda ABD AB'de en önemli yurtiçi doğrudan yabancı yatırım stoklarına sahip ülke konumundadır. ABD'nin doğrudan yabancı yatırımdaki % 41'lik payı 120,1 milyar avro tutarına ulaşmıştır (Eurostat, 2017b). 2013'te ise AB 1 736,6 milyar avroluk ihracatla uluslararası ticarete en yüksek değeri elde etmiştir. AB'nin en fazla ticaret yapığı ülkelerden Çin 1 milyar 663,3 milyar Avro ile birinci olurken, ABD ise 1 188,2 milyar Avro ile ikinci olmuştur. Geleneksel olarak AB'nin en büyük ticaret ortağı AB'nin son yıllarda önemi, özellikle de ihracat için azalmıştır (Transatlantic Trends, 2013: 20). 2006 yılında zirveye ulaşan AB-ABD ticareti 2008'in sonundaki küresel finansal ve ekonomik karışıklık sonrasında 2009'da hem ithalat hem de ihracat için gerilemiştir (Eurostat, 2017b).

Bu nedenle 13 Şubat 2013'te iki taraf arasında alınan bir kararla geniş ve kapsamlı bir ticari ilişkinin kurulacağını duyurulmuştur (European Commission, 2017). ABD ve AB, 2008'de başlayan küresel ekonomik krizin her iki tarafta da yarattığı olumsuz etkilerden kurtulmak ve Çin ve Hindistan gibi büyümekte olan ülkeler karşısında rekabeti sağlamak için yapılması öngörülen TTIP, ABD ve AB'nin krize karşı ortak hareket etmelerini sağlayabilecektir (Akman, 2013: 3). Bununla birlikte Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) dünyanın en önemli iki ekonomisini bir araya getirecek ve en büyük serbest ticaret ve yatırım alanını oluşturacaktır. Bu girişim ekonomik bir adım olmasının yanında, küresel değerleri yeniden belirleyecek bir jeostratejik hamle olmuştur (Özgöker ve İnamoğlu, 2016: 21-34).

Bu kapsamda AB ile ABD arasında Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı müzakerelerinin ilk turu Temmuz 2013'te tamamlanmış ve TTIP ile tarifelerin indirilmesi, pazara erişimin artırılması, tarife dışı engellerin kaldırılması, sağlık ve bitki sağlığı önlemlerine yönelik düzenlemelerdeki farklılıkların giderilmesi ve teknik engellerin kaldırılması hedeflenmiştir. Bunun yanında fikri mülkiyet hakları ve çevre gibi ticaretle ilgili konularda da işbirliği içinde hareket edilmesi beklenmektedir. Söz konusu tedbirler, ticaret ilişkilerini canlandırmayı ve aynı zamanda iki taraf için de daha iyi iş ve yatırım çevresi oluşturmayı amaçlarken, bu anlaşmanın aynı zamanda gelecekte yürütülen çok taraflı müzakereler için de önemli bir referans olması öngörülmektedir (European Commission, 2013: 1-7). Tamamlanıp hayata geçirilmesi planlanan TTIP, AB ve ABD'de ekonomik büyümenin artırılması ve

istihdam yaratılmasını önemli oranda destekleyecektir (Pelkmans, Lejour, Schlefle, Mutilli and Timini, 2014: 7-9). Aslında ABD ve AB, 2008’de başlayan küresel ekonomik krizin her iki tarafta da yarattığı olumsuz etkilerden kurtulmak ve Çin ve Hindistan gibi büyümekte olan ülkeler karşısında rekabeti sağlamak için yapılması öngörülen TTIP, ABD ve AB’nin krize karşı ortak hareket etmelerini sağlayabilecektir (Akman, 2013: 3).

Bununla birlikte söz konusu anlaşmanın yapılması AB için de önem arz etmektedir. Kriz ve durgunluk içindeki AB’nin ABD ile ilişkilerinde oldukça ciddi bir düşüş görülmüştür. Örneğin 2013’te AB’nin dünyadaki ülkelere yaptığı ihracat yılda % 7.6 artarken ABD ile ihracatı % 1 oranında artmıştır. ABD’nin AB ile ithalatı da % 11 seviyesine gerilemiştir. Bu nedenle iki taraf da aralarında daha geniş ve kapsamlı bir ilişkinin kurulması gerektiği üzerinde durmuşlardır (Council on Foreign Relations, 2017). TTIP ile AB ekonomisine yılda 119 milyar avro, ABD ekonomisine ise yılda 95 milyar avro kazanç sağlayacağı beklenmektedir (Kilit, 2013b: 65). Bununla birlikte AB’nin ABD’ye yaptığı ihracatın % 28 oranında artması ve ürün ve hizmet ihracatlarında ise 187 milyar avroluk kazanç sağlanması öngörülmektedir (İKV, 2013: 8-11). Tarafların ikili ticaret ilişkileri ve diğer üçüncü ülkeler ile ticaret ilişkilerindeki artış neticesinde; AB ihracatının toplam % 6, ABD ihracatının ise toplamda yaklaşık % 8’lik bir artış kaydetmeleri beklenmektedir (Felbermayr, Larch, Flarch, Yalçın and Benz, 2013: 1-11). ABD ve AB’nin güçlü bir irade ortaya koyduğu TTIP müzakere sürecinin 2016’te sonuçlandırılması hedeflenmiştir. Müzakereler tamamlandığında, bu AB-ABD anlaşması şimdiye kadar müzakere edilen en büyük ikili ticaret anlaşması olacaktır. Üstelik bu durumun AB'nin yıllık ekonomik çıktısına % 0,5 civarında bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir (ITKIB Genel Sekreterliği, 2017: 1-13).

3.2. Dinlenme Skandalı ve Sonrasında Yaşananlar

Ancak yakın zamanda CIA’nin eski çalışanlarından Edvard Snowden’in ortaya çıkardığı ve Amerika Milli Güvenlik Ajansı’nın (NSA) Prism programı çerçevesinde AB’nin tüm iletişim ağı üzerinde dinleme faaliyetinde bulunduğu iddiası ilişkileri germiştir. Amerika’nın Avrupa’da casusluk yaptığı iddiaları Atlantik okyanusunun iki kıyısında yer alan müttefiklerin ilişkilerini gölgelemeyi sürdürürken, AB Amerika’nın dost ülkelere casusluk yapmasının kabul edilemez olduğunu belirtmiştir. Amerika’nın söz konusu casusluk faaliyetlerini terör saldırılarını engellemek için değil de, iktisadi çıkarlar doğrultusunda yaptığının ortaya çıkmasının ilişkileri daha da gerdiği gözlenmiştir (BBC, 2017). NSA’nın AB ülkelerinde casusluk yapması ve özellikle Snowden’in belirttiğine göre bunu en çok

AB'nin uluslararası ticareti ve iktisadi istikrarı üzerinde yapmış olması konuyu daha da önemli hale getirmiştir.

TTIP müzakerelerinin başladığı ve stratejik olarak büyük öneme sahip olan bu anlaşmanın sürdüğü ortamda AB kendisini Amerika'nın dijital sınırları dışında görüyor ve arkadan vurulmuş gibi hissetmektedir (The Guardian, 2017a). Buna rağmen Atlantik'in iki yakasında da çoğunluk karşılıklı olumlu görüşlere sahip olmaya devam etmektedir. Üstelik dünyada güçlü ABD ve Avrupa Birliği liderliğinin arzu edildiği ifade edilmektedir. Örneğin her üç Avrupalı ve Amerikalının ikisi, iki tarafın uluslararası sorunlarda işbirliği yapacak ölçüde ortak değerlere ve çıkarlara sahip olduğuna inanmaktadır.

Bununla birlikte söz konusu bu dönemde ABD ve AB terör örgütü olarak kabul ettikleri yapılanmaların listesini büyük ölçüde belirlemişlerdir (McNamara, 2017). Yine de, özellikle Hizbullah konusundaki görüş ayrılıkları uzun süre devam etmiştir. Hizbullah, Birleşik Krallık ve Hollanda'nın terör örgütü listesinde yer alırken, diğer üye ülkeler Hizbullah'ın askeri kanadından ayrı olarak siyasi ve toplumsal boyutlarının da bulunduğunu savunuyorlardı. Kongre üyeleri ve ABD yönetimi uzun süre AB'ye Hizbullah'ı terör örgütleri listesine eklemesi yönünde baskı yapmıştır. Temmuz 2012'de Bulgaristan'da İsraili turistlere yönelik yapılan saldırının ardından Şubat 2013'te Bulgar yetkililer saldırılarla ilgili resmi soruşturmasını tamamladığını ve Hizbullah'ın saldırılardan sorumlu olduğunu açıklamıştır (Reuters, 2017). Bütün bunlar sonucunda saldırıdan yaklaşık bir yıl sonra Temmuz 2013'te AB Hizbullah'ın askerî kanadının AB terör örgütleri listesine alınmasına karar vermiştir (The Guardian, 2017b).

Aynı zamanda AB terör örgütü listesine alınan grup ve şahısların AB'deki mal varlıkları dondurulmaya ve bunlara mali yardımda bulunmak yasaklanmaya başlamıştır. Ayrıca emniyet güçleri ve adli kurumlar bu grup ve şahıslar hakkında daha sıkı tedbirler almışlardır. Alınan bu kararlar ve tedbirler ABD'yi memnun ederken bu konuda uzun zamandır yaşana sıkıntının giderilmesini sağlamıştır. İki taraf arasında anlaşmazlıklar olsa da AB ve ABD hala birbirleri için önemlerini korumaya devam etmişlerdir. Teröre karşı işbirliği, TTIP gibi yeni girişimler iki tarafı giderek daha fazla birbirlerine bağlarken, yükselen yeni güçler karşısında da güçlerini birleştirmek ihtiyacını daha fazla hissetmektedir.

Bununla birlikte 26 Mart 2014'te Brüksel'de ABD-AB Zirvesi düzenlenmiş ve bu zirve ile Başkan Obama ilk kez Brüksel ve AB kurumlarına ziyarette bulunmuştur. Görüşmeler, başta global zorluklar olmak üzere; ekonomik iyileşmeyi sürdürmek; iklim değişikliğinin ortadan kaldırılması ve enerji güvenliğinin sağlanması; dijital toplumun zorluklarını karşılamak; ve bir dizi yabancı ve güvenlik politikası sorununa değinmekle beraber TTIP'in iki taraf için oldukça önemli bir fırsat olduğu vurgulanmıştır (Council of

European Union, 2014:2). İklim değişikliğiyle ilişkili olarak ABD’de 2012’de yaşanan Sandy kasırgası gibi olağanüstü doğa olaylarının çoğalması ABD kamuoyunun bu konuya ilgilinin artmasına neden olmuştur. Obama da iklim Başkanlık seçimlerinden kısa süre sonra iklim değişikliğine ilişkin çalışmalar yapılacağını duyurmuştur. Bu kapsamda Obama Şubat 2013’te Güçlü Bir Orta Sınıf ve Güçlü Bir Amerika Planı’nı ortaya atmıştır. Bu plana göre Obama Başkanlığının son döneminde ülkenin ekonomik sorunlarını çözenin yanında enerji bağımsızlığını sağlamak, insanları daha temiz bir enerji kaynağına teşvik etmek ve özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını sağlayarak iklim değişikliğini engelleme yönünde adımlar atmaya başlamıştır (European Parliament, 2015: 15).

4. Sonuç

İkinci Dünya Savaşı’ndan bugüne ABD dış politikasını anlamak dünya siyasetini anlamak açısından fayda sağlamış ve bu durumu daha iyi anlamak için de ABD Başkanlarının dış politikalarını anlamak temel bir unsur haline almıştır. Kasım 2008’de yapılan seçimleri kazanarak 2009’da George W. Bush’tan ABD Başkanlığı’nı devralan Barack Hussein Obama ABD’nin 44. Başkanı olmuştur.

Bush yönetiminin hatalı dış politika hamleleri nedeniyle sarsıntıya uğrayan ABD imajını düzeltmek ve dünyanın diğer bölgelerindeki ülkelerle ilişkileri geliştirmek için yeni politikalar üzerine yoğunlaşmaya başlamıştır. Kendisinden önce Başkan olarak görev yapan Bush yönetiminde olduğu gibi kriz bölgelerine tek başına müdahale etmekten uzak duran Obama, hem ABD’nin yumuşak gücünü kullanmak istemiş hem de bu tür müdahalelerde ABD’nin üzerine düşen maliyeti azaltmak için sorumluluğu diğer devletlerle ve uluslararası örgütlerle paylaşmak istemiştir.

Bu anlamda Obama AB’ye de önem vermeye çalışmıştır. AB ile ilişkilerini geliştirmeye çalışan Obama hem ilk döneminde hem de ikinci döneminde istediği başarıyı yakalayamamıştır. Aslında iki taraf arasında ekonomi, terörle mücadele, savunma ve güvenlik gibi konularda işbirliğine gidilmiştir. Ancak bu işbirliği Obama’nın beklediği bir şekilde gerçekleşmemiştir. Bu durumun nedenlerinden birincisi AB’nin karmaşık karar-alma mekanizması ve Birlik içinde ortak bir sesin çıkamamasındandır. Obama özellikle savunma, güvenlik ve dış politika konularında AB’nin daha fazla sorumluluk üstlenebileceği beklese ve sık sık dile getirse de Avrupa Birliği’nin karmaşık ve tek sesliliği sağlayamadığı yapısı birçok konuda ortak bir kararın alınmasını engellemiştir. Bu durum AB de istenildiği gibi aktif politikalar izleyememesine neden olmuştur. Örneğin Arap Baharı sürecinde ABD ilgisini Ortadoğu ve Afrika bölgelerine yönlendirirken AB, Obama’nın düşündüğü gibi ortak hareket

edememiş dolayısıyla uluslararası krizlerde AB beklenen sorumluluğu üstlenememiştir. Çünkü AB üyesi ülkeler arasında yaşanan görüş ayrılıkları hızlı ve etkin bir müdahaleyi engellemiştir. Söz konusu bu karmaşıklığa bağlı olarak Avrupa Birliği, Obama'nın AB'den beklediği ve istediği ortak ve NATO'dan ayrı bir güvenlik yapısı oluşturma konusunda istenilen başarıyı gösterememiştir. AB kendi başına hareket etmek yerine NATO'nun silahlı gücünü kullanma yolunu tercih etmiştir. Bu durumdan hareketle ABD ve AB kriz dönemlerinde beklenen ortak etkiyi gösterememiştir.

İkinci olarak Obama'nın ilk döneminden itibaren Asya-Pasifik Bölgesi, ABD'nin ilgisini çekmiştir. Çünkü bölgedeki büyüme oranları bu şekilde devam ederse Asya'nın dünya ekonomisinin %38'ini oluşturacağı tahmin edilmiştir. Diğer yandan ABD, Asya-Pasifik Bölgesi'nde askeri açıdan yapılan harcamaları da dikkatle incelemiş ve bu harcamalara da tepki göstermiştir. Bu anlamda AB ile ilişkiler ise ikinci planda kaldığı için AB kendisini yalnız hissetmiştir. Üçüncü olarak Uluslararası krizlere tek başına müdahale etmenin mali açıdan ABD'ye yük getirmesi nedeniyle Obama, müttefik devletlerle beraber hareket etmek istemiş ve müttefik ülkelerinin uluslararası krizlerde sorumluluğu paylaşması gerektiğini vurgulamıştır. Bu kapsamda AB'den de bu sorumluluğu paylaşmasını istemiştir. Ancak hem AB'nin kurumsal yapısından kaynaklanan sorunlar hem de AB'nin güç ve kapasitesinin Obama'nın beklediği sorumluluklarını yerine getirme konusunda yetersiz kalması ABD ve AB ilişkilerinin gelişmesini engellemiş ve Obama istediği başarıyı sağlayamamıştır.

Dördüncü olarak 2010'un sonlarında Obama'nın Demokrat Partisi'nin Temsilciler Meclisi'nde çoğunluğu kaybetmesi Obama'nın söz konusu politikaları uygulamasını zorlaştırmaya başlamıştır. Bu durum nedeniyle ABD ile AB arasındaki ilişkilerindeki gelişmeler yavaşlamıştır. Çünkü Obama'nın yönetimdeki etkisi azalmaya başlamıştır. Beşinci olarak Amerika Milli Güvenlik Ajansı'nın (NSA) AB'nin tüm iletişim ağı üzerinde dinleme faaliyetinde bulunduğu iddiası ilişkileri germiştir. Amerika'nın Avrupa'da casusluk yaptığı iddiaları Atlantik okyanusunun iki kıyısında yer alan müttefiklerin ilişkilerini zedelerken AB'nin ABD'ye olan güveni sarsılmıştır.

Obama döneminde iki taraf arasında yaşanan ilişkiler olumlu bir şekilde başlayıp savunma ve güvenlik, ekonomi, terör gibi konularda önemli bir işbirliği de sağlanmasına rağmen gerek ABD'nin politikaları ve faaliyetleri gerekse AB'nin politikaları ve yetersizlikleri iki taraf arasındaki ilişkilerin arzu edildiği gibi gelişmesini engellemiştir. Bu tür sebeplerden ötürü Obama döneminde ABD'nin AB ile ilişkilerinde kendisinden önce görevde olan Bush yönetimine oranla kısmi bir başarı ve düzen sağlayabilmiş olsa da, Obama'nın istediği ve planladığı gibi başarılı olmamıştır.

Kaynakça

- Akgün B. (2012). ABD'nin Suriye Politikası Suriye Krizinde Bölgesel ve Küresel Aktörler Perspektifler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. SDE Analiz, Ankara, 10-16.
- Akhtar, S. I. and Weiss, M. A. (2013). U.S. International Investment Agreements: Issues for Congress. CRS Report. R43052, 1-22. url'si <https://fas.org/sgp/crs/row/R43052.pdf>.
- Akman, M. S. (2013). AB - ABD Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) Ve Türkiye. TEPAV Raporu. 201305, 1-17.
- Atagenc, Ö. (2017). Pasifik Sularındaki Bermuda Şeytan Üçgeni: ABD-Çin-Hindistan. url'si <http://www.bilgesam.org/incele/133/pasifik-sularindaki-bermuda-seytan-ucgeni--abd-cin-hindistan/#.We9rami0NPY>.
- Barnett, T. (2009). Great Powers, America and the World After Bush. New York: G.P. Putnam's Sons.
- BBC. (2017). Edward Snowden: Leaks that exposed US spy programme. <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-23123964>.
- Clinton, H. (2017). Asya-Pasifik, dünyanın yönlendiricisi haline geliyor. url'si <https://www.timeturk.com/tr/2011/12/11/asya-pasifik-dunyanin-yonlendiricisi-haline-geliyor.html>.
- Chomsky ve Achcar. (2007). Tehlikeli Güç: ABD'nin Dış Siyaseti ve Ortadoğu. Yavuz Alogan (Çev.), İstanbul: İthaki Yayınları.
- Council of European Union. (2009). EU-US Summit. Brussels.
- Council of the European Union. (2011). EU-US Summit Joint statement. Washington.
- Council of European Union. (2014). EU-US Summit Joint Statement. Brussels.
- Council on Foreign Relations. (2017). Why Transatlantic Trade Winds Are Blowing. <https://www.cfr.org/interview/why-transatlantic-trade-winds-are-blowing>.
- Duran, B. ve Yılmaz, N. (2012). Ortadoğu'da Modellerin Rekabeti: Arap Baharı'ndan Sonra Yeni Güç Dengeleri. Türk Dış Politikası Yıllığı 2011, 14, 15-86.
- European Commission. (2013). Accompanying the document Recommendation for a Council Decision authorising the opening of negotiations on a comprehensive trade and investment agreement, called the Transatlantic Trade and Investment Partnership, between the European Union and the United States of America. Brussels.
- European Commission. (2017). Statement from United States President Barack Obama, European Council President Herman Van Rompuy and European Commission President José Manuel Barroso. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-94_en.htm.
- European Parliament. (2015). US Climate Change Policy. Brussels.
- European Parliament. (2017). Delegation For Relations With The United States. http://www.europarl.europa.eu/delegations/noneurope/id/d_us/reports/report_59_en.pdf.
- Eurostat. (2017a). Foreign direct investment statistics. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Foreign_direct_investment_statistics.
- Eurostat. (2017). USA-EU - international trade and investment statistics. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/USA-EU_-_international_trade_and_investment_statistics.
- Felbermayr, G., Larch, M., Flarch, L., Yalçın, E. and Benz, S. (2013). Dimensions and Effects of a Transatlantic Free Trade Agreement Between the EU and US. Ifo Institut. Munich, 1-11. url'si <http://www.transatlanticbusiness.org/wp-content/uploads/2014/05/dimensions-and-effects-of-a-transatlantic-free-trade-agreement-between-the-eu-and-usa.pdf>.
- Fisher, M. (2013). The one substantive foreign policy point in Obama's inauguration speech. Washington Post. 1-2. url'si https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2013/01/21/the-one-substantive-foreign-policy-point-in-obamas-inauguration-speech/?utm_term=.f32e8e8cb6fe.
- Fukuyama, F. (2006). Neo-Conların Sonu Yol Ayrımındaki Amerika. Hasan Kaya (çev.), İstanbul: Profil Kitap.
- Gerges, F. (2001). Amerika ve Siyasal İslam. İstanbul: Anka Yayınları.
- Gerges F. (2013). The Obama Approach to the Middle East: The End of America's Moment. International Affairs. 89, 299-324.
- Gordon M. and Barnard, A. (2017). US Places Militant Syrian Rebel Group on the List of Terrorist Organization. url'si <http://www.nytimes.com/2012/12/11/world/middleeast/us-designates-syrian-al-nusra-front-as-terrorist-group.html>.
- House of Commons Foreign Affairs Committee. (2010). Global Security: UK-US Relations. 1-240. url'si <https://tr.scribd.com/document/29062579/UK-House-of-Commons-Foreign-Affairs-Committee-Global-Security-UK-US-Relations>.
- İKV. (2013). AB ve ABD Arasındaki Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı Müzakereleri Ve Türkiye'ye Etkileri Semineri Yapıldı. İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi. 184, 8-11. url'si http://www.ikv.org.tr/ikv_dergi/ikv_eylul_2013/html/files/assets/common/downloads/publication.pdf.
- İKV. (2017). AB ve ABD SWIFT Anlaşması'nı İmzaladı. http://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=3163&id=3172.
- İTKİB Genel Sekreterliği. (2017). Avrupa Birliği Dış Ticaret Raporu. İstanbul.

- Hunter, R. E. (2009). A New American Middle East Strategy. *Survival*. 50 (6), 49-66. Doi: doi/abs/10.1080/00396330802601842.
- Kanat, B. K. (2014). Obama'nın İkinci Döneminde Amerikan Dış Politikası. *SETA Analiz*. 93, 1-32. url'si http://file.setav.org/Files/Pdf/20140516162948_obamanin-ikinci-doneminde-amerikan-dis-politikasi.pdf.
- Karabel, S. (2016). Avrupa Birliği'nin 2016 Güvenlik Strateji Belgesi. *Bilgesam Analiz*. 1308, 1-9. url'si <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-449-20160731541340.pdf>.
- Kaufmann, R. G. (2014). Prudence and the Obama Doctrine. *Orbis*. 58 (3), 441-459. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2014.05.009>.
- Kilit, G. (2013a). Transatlantik İlişkiler: AB-ABD. İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu. 75, 1-9. url'si http://ikv.org.tr/images/upload/data/files/ikv_degerlendirme-75.pdf.
- Kilit, G. (2013b). AB ile ABD arasında Transatlantik İlişkiler. *Ekonomik Forum*. 9, 60-67. url'si <http://haber.tobb.org.tr/ekonomikforum/2013/09/060-067.pdf>
- Klaeden, E. V. (2017). German-American and Transatlantic Relations under President Barack Obama What can we expect?. https://www.files.ethz.ch/isn/95490/Tansatlantic_Relations.pdf.
- Koç, S. B. (2008). Yeni ABD Başkanı Barrack Obama ve Türk-Amerikan İlişkileri. *Stratejik Analiz*. 104, 1-30.
- Korteweg, R. (2013). The EU and transatlantic relations. *Centre for European Reform*. 1, 1-3. url's http://www.cer.eu/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2013/bal_comp_rk_eu_trans_15march13-7087.pdf.
- Krieg, A. (2016). Externalizing the burden of war: the Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East. *International Affairs*. 92 (1), 97-113. url'si https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/ia/INTA92_1_05_Krieg.pdf.
- Küçükkeleş, M. (2013). AB'nin Ortadoğu Politikası ve Arap Baharına Bakışı. *SETA Analiz*. 63, 1-28. url'si http://file.setav.org/Files/Pdf/20130118172742_setanaliz_ab_arap_bahari.pdf.
- Leonard, T. (2010). Republican tsunami: Democrats lose control of the House as voters slam Obama with worst losses for 62 years. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1326053/MID-TERM-ELECTIONS-2010-Democrats-lose-House-Republican-tsunami.html>.
- Lewis, P. (2017). Most Americans Think US Should mind its own business' abroad survey finds. url'si <https://www.theguardian.com/world/2013/dec/03/american-public-mind-its-own-business-survey>.
- McNamara, S. (2017). The EU-U.S. Counterterrorism Relationship: An Agenda for Cooperation. <http://www.heritage.org/europe/report/the-eu-us-counterterrorism-relationship-agenda-cooperation>.
- Missiroli, A. (2000). CFSP Defence and Flexibility. *Chaillot Paper*. 38, 1-47. url'si <https://www.iss.europa.eu/publications/chaillot-papers>.
- Mix, D. (2013). The European Union: Foreign and Security Policy. *Congressional Research Service Report*. 7, 1-29. url'si <https://fas.org/sgp/crs/row/R41959.pdf>.
- M. P. (2004). NATO and European Security: The Creative Use of an International Organization. *Journal of Strategic Studies*. 26, 49-74.
- Nye, J. S. (2005). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
- Official Journal of the European Union. (2010). Agreement between the European Union and the United States of America on the processing and transfer of Financial Messaging Data from the European Union to the United States for the purposes of the Terrorist Finance Tracking Program. Brussels.
- Özgöker, U. ve İnanoğlu, Y. (2016). AB ve ABD Arasındaki Transatlantik Ticaret ve Yatırım Anlaşması (TTIP - Transatlantic Trade and Investment Partnership) ve Türkiye'ye Muhtemel Etkileri. *Arel eysad*. 1 (2), 21-32. url'si <http://dergi.arel.edu.tr/index.php/eysad/article/view/24>.
- Pelkmans, J., Lejour, A., Schrefler, L., Mustilli, F. and Timini, J. (2014). The Impact of TTIP The underlying economic model and comparisons. *CEPS TTIP Series*. 93, 1-76. url'si <https://www.ceps.eu/system/files/No%2093%20Appraisal%20of%20IA%20on%20TTIP.pdf>.
- Peters, I. (2004). ESDP as a Transatlantic Issue: Problems of Mutual Ambiguity. *International Studies Review*. 6, 381-401. Doi: 10.1111/j.1521-9488.2004.00422.x.
- Pew Research Center. (2017). Confidence in Obama Lifts U.S. Image Around the World. <http://www.pewglobal.org/2009/07/23/confidence-in-obama-lifts-us-image-around-the-world/>.
- Prizeman, K. (2012). From Preparations to Negotiations for an Arms Trade Treaty. *Friedrich ebert Stiftung International Policy Analyses*. 8953, 1-10. url'si <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/08953.pdf>.
- Rachman, G. (2009). Obama and the Limits of Soft Power. *Financial Times*. url'si <https://www.ft.com/content/e608b556-4ee0-11de-8c10-00144feabdc0>.
- Reuters. (2017). Bulgaria blames Hezbollah in bomb attack on Israeli tourists. <http://www.reuters.com/article/us-bulgaria-bombing/bulgaria-blames-hezbollah-in-bomb-attack-on-israeli-tourists-idUSBRE9140TZ20130205>.
- Spanier, J. and Hook, S.W. (2014). *Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşından Günümüze*. (Çev.) Özge Zihnioğlu, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

- Stewart, S. and Reininger, B. (2016). *Assessing the Obama Administration's Pivot to Asia*. Washington: University Washington Press.
- Taşdemir, F. (2008). Terörizmle Mücadelede Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Benimsediği Yaklaşımların Karşılaştırmalı Bir Analizi. *Avrasya Dosyası*. 14 (1), 390-406.
- The Guardian. (2017a). New NSA leaks show how US is bugging its European allies. <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/30/nsa-leaks-us-bugging-european-allies>.
- The Guardian. (2017b). EU resists Hezbollah ban but lists armed wing as terrorist group. <https://www.theguardian.com/world/2013/jul/22/eu-ban-hezbollah-terrorist-wing>.
- Transatlantic Trends. (2008). *Transatlantic Trends Key Findings 2008*. New York: The German Marshall Fund of United States.
- Transatlantic Trends. (2010). *Transatlantic Trends Key Findings 2010*. New York: The German Marshall Fund of United States.
- Transatlantic Trends. (2012). *Transatlantic Trends Key Findings 2012*. New York: The German Marshall Fund of United States.
- Transatlantic Trends. (2013). *Transatlantic Trends Key Findings 2013*. New York: The German Marshall Fund of United States.
- Transatlantic Trends. (2014). *Obama Foreign Policy Approval Rating Drops on Both Sides of the Atlantic; Europeans Want More Independence in Transatlantic Relationship*. *Transatlantic Trends 2014 Partners*. 1-64. url'si <http://trends.gmfus.org/survey-obama-foreign-policy-approval-rating-drops-on-both-sides-of-the-atlantic-europeans-want-more-independence-in-transatlantic-relationship/>.
- Tutar, N. (2015). *Barack Obama Dönemi Amerika Birleşik Devletleri'nin Orta Doğu Politikası*. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Tzogopoulos, G. N. (2016). *Transatlantic relations and the US Presidential election*. *CIFE Policy Paper*. 45, 1-4.
- Vutz, C. (2012). *Transatlantic relations under Obama, 2008-2012*. *European Parliament Library Briefing*. 120219REV2, 1-5. url'si [http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2012/120219/LDM_BRI\(2012\)120219_REV2_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2012/120219/LDM_BRI(2012)120219_REV2_EN.pdf).
- Wisniewski, B. (2012). *United States' Foreign Policy Under Obama: What Could a Second Term Bring?*. *Psim Policy Paper*. 42, 1-9.
- Yalçın, H. (2015). *Obama Stratejisi ve Ortadoğu*. *Akademik Ortadoğu*. 9 (2), 55-74. url'si http://www.akademikortadogu.com/belge/ortadogu18makale/hasan_b_ycin.pdf.
- Yetkin, M. (2008). *Obama'nın Dış Politika-Güvenlik Ekibi ve Türkiye*. *Radikal*. url'si <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/murat-yetkin/obamanin-dis-politika-guvenlik-ekibi-ve-turkiye-911012/>